

Lausunto

30.08.2021

D/552/03.01.01/2021

Asia: VN/2650/2021

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta valtion toimitilastrategiaksi

Taustaa

Mahdollisia huomioita taustaan:

Toimitilastrategia on rakennettu tukemaan monipaikkaisen työn ekosysteemin kehittymistä valtiolla. Yksi tapa tehdä työtä monipaikkaisesti on etätyöskentely. Toistaiseksi on kuitenkin epävarmaa, miten laajaksi etätyö muodostuu koronapandemian jälkeisenä aikana. Etätyön laajuus vaikuttaa olennaisesti toimitilatarpeeseen ja sitä kautta edelleen strategiassa esitettyihin mittareihin (mm. mitoitus/htv). Edelleen etätyön ja etäkokousten määrä liittyy kiinteästi yhteiskuntavastuukysymyksiin muun muassa vähenevän tai lisääntyvän työmatkaliikenteen ja matkustamisen myötä.

Jos etätyöskentely tapahtuu yksityiskodeissa, monet työskentelytilaan ja -olosuhteisiin vaikuttavat päätökset siirtyvät toteutettaviksi ja vastattavaksi yksityisesti. Esimerkkejä tällaisista päätöksistä ovat energian hankintapäätökset ja -kustannukset, energian tuotantotavan valinta, tietoliikennetarkistukset ja tietoturva koskevat päätökset. Myös fyysisiä työskentelyolosuhteita koskevat päätökset (valaistus, ilmastointi, lämmitys ja viilennys, ergonomia) siirtyvät tällöin työpaikoilta yksityiskoteihin. Strategiassa ei käsitellä, kuinka työntekijöiden tiedon ja valvutuneisuuden tasoa näissä kysymyksissä voisi ylläpitää ja mahdollisesti parantaa, jotta toimitilastrategian linjausten mukaiset tavoitteet esimerkiksi kasvihuonekaasujen vähentämiseksi toteutuisivat myös monipaikkaisen työn ekosysteemin tasolla.

Valtiontalouden tarkastusvirasto katsoo lisäksi, että toimitilastrategiaa, valtion kiinteistöstrategiaa, toiminnan ja palveluiden digitalisointiohjelmia sekä joulukuussa 2020 vahvistettua julkisen hallinnon strategiaa tulisi käsitellä laajasti kokonaisuutena.

Toimitilastrategian tavoite

Mahdollisia huomioita toimitilastrategian tavoitteesta:

On hyvä, että toimitilastrategian tavoitteeksi on nostettu se, että tilat tukevat tuloksellista toimintaa. Tätä ensisijaista tavoitetta voisi korostaa strategiassa vielä nykyistä enemmän, jotta on selvää, että strategian myöhempiä linjauksia toteutetaan siten, että tämä tärkein tavoite toteutuu.

Uudistuvat työympäristöt tukevat työn muutosta

Onko linjaus selkeä?

Kyllä.

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Valtiontalouden tarkastusvirastossa käsitellään salassa pidettävää ja turvallisuusluokiteltua aineistoa. Tietosuojasyistä Valtiontalouden tarkastusviraston työskentelytilat eivät voi olla näiden tehtävien hoitamisen osalta yhteiskäyttöisiä muiden virastojen kanssa.

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Yhteiskäyttöiset tilat on nostettu linjauksessa ensisijaiseksi tilaratkaisuksi uusissa tilatarpeissa. Yhteiskäyttöiset tilat voidaan kuitenkin toteuttaa vain, jos tällaiset tilat tukevat tuloksellista toimintaa (toimitilastrategian tavoite). Tämä edellyttäisi muun muassa sitä, että tilat olisivat riittävän monipuolisia ja mahdollistaisivat erityyppisen työskentelyn.

Linjauksessa on asetettu tavoitteeksi, että valtion henkilöstöstä vähintään 25 % työskentelee virastojen ja laitosten yhteiskäyttötiloissa. Tilojen yhteiskäyttö on hyvä ja tehokas ratkaisu monissa tilanteissa ja se tarjoaa lisämahdollisuuksia toimitilajärjestelyihin. Voiko yhteiskäytön prosenttiosuuden nostaminen tavoitteeksi kuitenkin ohjata yhteiskäyttöön myös sellaisissa tilanteissa, joissa tällainen tilaratkaisu häittäisi tuloksellista toimintaa eikä ratkaisu näin olisi optimaalinen kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta?

Strategian mukaisessa tavoitetilassa tarjotaan monitilaympäristöjä valtion virastotaloissa, joiden tilat ovat valtion virastojen ja laitosten kesken yhteiskäyttöisiä. Lisäksi yhteisiä työympäristöjä rakennetaan myös julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin. Tämä tavoitetila on kannatettava: Sen toteutuminen voisi tasata alueellisesti mahdollisuuksia työskennellä valtion eri laitoksissa ja virastoissa poistamalla työnsaannin fyysisiä esteitä ja edistää näin työllistymistä aiempaa laajemmalle alueelle. Valtion näkökulmasta osaavan työvoiman saatavuus voisi parantua ja valtion työntekijöiden osaamisen kehittämisen mahdollisuudet esimerkiksi henkilökierron kautta voisivat lisääntyä.

Yhteiskäyttöisiin tiloihin siirtyminen tuo monia hyötyjä mutta myös uusia ratkaisuja vaativia asetelmia: esimerkiksi miten käsitellään työntekijän epäasiallista kohtelua tai häirintää, jos haasteellinen tilanne syntyy eri organisaatioiden työntekijöiden välille.

Toimistotilat

Onko linjaus selkeä?

Linjaus on muilta osin selkeä, mutta epäselväksi jää, miten tilatehokkuustavoitteeseen 10 htm²/henkilötyövuosi on mahdollista päästä strategiakauden lopulla, mikäli tilatehokkuustavoitetta sovelletaan vain uusissa käynnistyvissä tilahankkeissa. Tarkoittaako linjaus, että kaikki sellaiset toimistotilat, jotka eivät vielä ole tämän linjauksen mukaisia, uusitaan strategiakauden aikana?

Mitä näkökohtia omissa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

-

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Linjauksen mukaan toimistotilat ovat monitilaympäristöjä. On kuitenkin mahdollista, että monitilaympäristö ei tue tuloksellista toimintaa kaikissa valtiolla tehtävissä toimistotöissä. Voisiko linjauksen muotoilla siten, että ensisijaisesti pyritään monitilaympäristöihin, mutta vain, mikäli toimitalustrategian tavoite tilojen tuloksellisen toiminnan tukemisesta toteutuu monitilaympäristössä?

Asiakaspalvelutilat

Onko linjaus selkeä?

Osittain. Linjauksen selittävässä osiossa todetaan, että valtionhallinnon viranomaiset siirtyvät julkisen hallinnon strategian mukaisesti 2020-luvun aikana yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin. Varsinaisesta linjauksesta ei kuitenkaan tällä hetkellä käy ilmi, että jatkossa kaikki asiakaspalvelupisteet ovat yhteisiä.

Mitä näkökohtia omissa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Valtiontalouden tarkastusvirastolla ei ole asiakaspalvelutiloja.

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

-

Käyttösidonnaiset tilat

Onko linjaus selkeä?

Muilta osin kyllä, mutta seurattavien mittareiden osalta osittain ei (ks. kohta Muita huomioita linjaukseen liittyen).

Mitä näkökohtia omissa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Valtiontalouden tarkastusvirastolla ei ole käyttösidonnaisia tiloja.

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Linjauksen mukaan keskeisiä seurattavia mittareita ovat tilojen käyttöaste ja kustannustehokkuus.

Tilojen käyttöasteen tavoitetaso riippuu oleellisesti tilan käyttötarkoituksesta, minkä voisi tuoda esiin myös linjauksessa tai sen seliteosassa.

Kustannustehokkuus-mittarin sisältö ja tavoite jäävät linjauksessa epäselväksi. Yksi mittarin tulkinta on, että mittarilla viitataan tilojen taloteknisen käytön optimointiin, jolloin esimerkiksi neliömetrikohtaisia lämmityskustannuksia voidaan saada alennettua. Toinen tulkinta voisi olla, että mittarilla viitataan vaihtoehtoisten tilojen kustannuksiin per neliömetri. On mahdollista, että pieni tila on neliötä kohden kalliimpi mutta kokonaiskustannuksiltaan edullisempi kuin yhtä hyvin käyttöön soveltuva suurempi tila. Tällaisessa tilanteessa neliömetrikohtaiset kustannukset antaisivat harhaanjohtavaa seurantatietoa kustannustehokkuudesta.

Tieto- ja tilaturvallisuus

Onko linjaus selkeä?

Kyllä.

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Linjaus on erityisen tärkeä Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnan kannalta.

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

-

Yhteiskuntavastuullisuus ja hiilineutraalisuus

Onko linjaus selkeä?

Osittain. Viittaavatko linjauksessa mainitut päästöt vain kasvihuonekaasupäästöihin, kuten selitysosasta voisi päätellä?

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

-

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

On tärkeää, että Suomen ilmastotavoitteet näkyvät konkreettisesti myös toimitilastrategian linjauksissa.

Linjauksen selitysosassa viitataan myös kaikkien valtion toimitilojen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaismäärän alentamiseen esimerkiksi toimitilojen määrää vähentämällä ja mainitaan yhtenä muutosajurina muun muassa etätyön lisääntyminen. On huomattava, että etätyön lisääntyminen siirtää valtion toiminnoista syntyviä päästöjä valtion toimitiloista muihin tiloihin, mikä olisi hyvä ottaa huomioon, kun tarkastellaan päästöjen kokonaismäärän kehittymistä.

Tavoitetilan kuvauksen viimeisessä kohdassa mainitaan katsastuksen piirissä olevat rakennukset. Tekstistä ei kuitenkaan käy ilmi, mihin katsastukseen tässä viitataan.

Toimeenpano ja seuranta

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

-

Muita huomioita seurantaan liittyen:

On erinomaista, että strategian toimeenpanoa ja seuranta on suunniteltu.

Linjauksessa 5 mainittu seurantamittari ”kustannustehokkuus” puuttuu lopun seurantamittariluettelosta. Toisaalta kaikkia seurantamittariluettelossa mainittuja mittareita ei ole mainittu tekstissä aiemmin. Seurantamittareiden käyttöä voisi tehostaa, jos strategiasta kävisi selkeästi ilmi, minkä linjauksen toimeenpanoa kullakin seurantamittarilla seurataan.

Seurantamittareista kahteen ensimmäiseen on liitetty tavoite, mutta muissa tavoitetta tai mittarin tavoiteltavaa kehityssuuntaa ei ole mainittu. Seurantamittareiden hyödynnettävyyttä voisi tehostaa ja selkeyttää, jos niille mahdollisuuksien mukaan asetettaisiin tavoitteet ja mahdolliset alatavoitteet tai tavoiteltava kehityssuunta.

Strategiassa todetaan, että ministeriöt vastaavat hallinnonaloillaan toimeenpanon seurannasta ja toimeenpanon kokonaisuutta seurataan asetettavassa neuvottelukunnassa. Strategiasta ei kuitenkaan tällä hetkellä käy ilmi, kuinka usein strategian toimeenpanon edistymistä, ml. seurantamittareiden arvot, seurataan, miten toimeenpanon edistymisestä raportoidaan ja miten raportit käsitellään.

Mikkela Heli
Valtiontalouden tarkastusvirasto

Virta Hanna
Valtiontalouden tarkastusvirasto - johtava tuloksellisuustarkastaja